

N:o 14.

Ank. till Riksd. Kansli den 14 Febr. 1872, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, om anvisande af anslag till reseunderstöd för besökande af internationela expositionen i Wien år 1873 jemte andra dermed sammanhängande behof; Gifven Stockholms Slott den 2 Februari 1872.

Sedan härvarande Kejsarl. Kongl. Österrikisk-Ungerske minister uti officiel skrifvelse den 7 sistlidne November, under åberopande af förut gjord anmälan om en i Wien tillernad internationel utställning af åkerbruks-, industri- och konstalster, meddelat, att nämnda utställning, rörande hvilken program öfverlemnats, komme att den 1 Maj 1873 öppnas i den så kallade Pratern; att en Kejslerlig kommission blifvit under Hans Maj:t Kejsarens höga skydd nedsatt för att vidtaga förberedande åtgärder i ändamål att göra denna utställning värdig sina föregångare i London och Paris; samt att den Kejslerliga Kongl. Regeringen, för att tillförsäkra utställningen deltagande från svenska utställares sida, önskade att en komité måtte blifva utsedd, hvilken, för hvad Sverige angick, kunde träda i förbindelse med ofvanbemälda Kejslerliga kommission; så har, till följd af härå erhållen remiss, Kongl. Maj:ts och Rikets Kommers-kollegium, uti afgifvet underdånigt utlåtande, som den 23 sistlidne Januari till Kongl Maj:t inkommit, anført:

att, ehuru den erfarenhet, som vid föregående större internationela industri- och konstatställningar vunnits, tillräckligen ådagalagt, att inhemske industriidkare såväl varit lifvade af ett varmt nit, för att produkterna af svensk industri måtte i den allmänna täfingen intaga ett värdigt rum bland andra länders industrialster, som ock, för uppnående af detta ändamål, underkastat sig ganska betydliga uppoffringar

offringar, statens mellankomst likväl i detta fall, likasom i så många andra, der större krafter toges i anspråk, visat sig oundgängligen nödig, för att det angifna vigtiga målet icke måtte förfelas;

att, hvad anginge den vinst svensk konst och slöjd kunde hemta af en större internationel utställning, denna vinst syntes väsentligen vara beroende deraf, att de personer, hvilka kunde meddela undervisning i ämnen, tillhörande denna kunskapsgrän, eller antingen redan vore i besittning af en större yrkesskicklighet eller ådagalagt anlag att förvärfva sig sådan, bereddtes utväg att besöka en dylik utställning, hvilken åsigt äfven hittills gjort sig gällande, i det att för nyssberörda ändamål icke obetydliga anslag af allmänna medel under de sednare åren anvisats;

att, i betraktande af hvad sålunda blifvit antydt, Kollegium föreställde sig, att, för bedömandet af den nu föreliggande frågan, en utveckling beträffande de med statsmedel bestridda utgifter, hvilka föranledts af föregående internationela utställningar, borde framläggas, innefattande dels de mera allmänna utgifter, som varit en omedelbar följd af Sveriges deltagande i en hvar af dessa utställningar, dels ock särskildt de omkostnader, som utgått i form af understöd åt enskilde, hvilka ansetts böra med sådant anslag hugnas för att derigenom, till båtнад för det allmänna, sättas i tillfälle att göra nya erfarenhetsrön eller utbilda redan förvärfvade kunskaper eller en mera framstående yrkesfärdighet;

att Kollegium, med ledning af tillgängliga handlingar och Statskontorets räkenskaper, inhemtat:

att statens omkostnader, hänförda under de två antydda slagen af

	a) allmänna utgifter.		b) särsk. resebidrag.		Summa.
	R:dr	öre.	R:dr	öre.	
utgjort:					
i anledning af utställningen i London år 1851	18,000:	—	6,000:	—	24,000:
” ” ” i Paris år 1855	69,910:	36.	6,850:	—	76,760: 36.
” ” ” i London år 1862	139,384:	18.	21,200:	—	160,584: 18.
” ” ” i Paris år 1867	170,157:	55.	6,500:	—	176,657: 55.
tillsammans	397,452:	9.	40,550:	—	438,002: 9.

att för deltagandet i den internationela utställning, som under år 1871 egt rum i London och hvilken omfattat endast vissa arter af utställningsföremål, under så kallad förskottstitel anordnats R:dr 21,000, hvarjemte resebidrag utgått till belopp af ” 1,300,

eller tillhopa 22,300: —

hvadan sammanräknade beloppet blefve 460,302: 9, hvilket belopp dock, äfven utan afseende derå att utgifterna för sednaste utställning i London ännu icke hunnit till siffran utredas, ej kunde sägas med full noggrannhet angifva hvad de omförmälda utställningarne i sjelfva verket kostat eller,

oberoende af vissa omständigheter, skolat kosta Svenska staten, aildenstund utställningsföremålens afsändande från någon af rikets större stapelstäder till hamnplats i utlandet i allmänhet satts i samband med sjöexpeditioner för flottans räkning och sålunda icke medfört någon i statsräkenskaperna synlig utgift för transportkostnad, likasom i sednare tider och i den mån utsträckningen af statens järnvägsnät dertill lemnat tillfälle, de för utställningarne afsedda artiklar kunnat inom landet befordras fraktfritt;

att emellertid och oberoende af nyssnämnda omständigheter den ofvan uppgifna slutsumman vore nog betydlig för att framkalla den frågan, om de fördelar, landet kunde hafva för sin industri eller eljest hemtat af dessa utställningar, motsvarade de omförmälda utgifterna, synnerligast om till dem lades de af inhemske utställare gjorda, till siffran icke lätt beräkneliga oppoffringar för åstadkommandet af utställningsföremål, som visserligen ländt den svenska fabriks- och handtverksindustrien till mycken heder, men allmänneligen icke lemnat i utbyte någon nämnvärd materiel vinst;

att, ehuru Kollegium icke ville inlåta sig på besvarandet af denna fråga, Kollegium dock trodde den tidpunkt vara inne, då ett land med begränsade tillgångar samt i anseende till sitt läge och i följd af andra förhållanden urständsatt att sjelf erbjuda en samlingspunkt för ett samtidigt framställande af andra länders industri- och konstalster, endast med en viss varsamhet borde besluta sig för att deltaga i dessa, väl ofta och å vidt skiljda orter förekommande så kallade verlds-expositioner, hvilka numera svårligen kunde sägas vara föranledda af en utaf alla bialsigter oberoende uppfattning af deras betydelse såsom synnerligen kraftiga medel i den mensklige odlingens tienst;

att å andra sidan måste erkännas, att en uteslutande på materiela grunder stödd uppskattning af dessa utställningars värde och inflytande icke vore hållbar, och att, i betraktande häraf samt af hvad förut blifvit antydt, ett land i Sveriges ställning icke borde helt och hållet undandraga sig att deltaga i dessa fredliga täflingsstrider;

att Kollegium derföre ock med ofvan framställda utredning och erinringar hufvudsakligen endast åsyftat att framhålla vissa synpunkter för bedömandet af frågan i hennes allmänlighet, men dermed icke haft för afsigt att afstyrka antagandet af den gjorda inbjudningen till deltagande i den till år 1873 utsatta internationela utställningen i Wien, särdeles som, med hänsigt till innehållet af ofvan omförmälda program, och under förutsättning af en liffigare samverkan från de större industri-idkande nationernas sida, äfvensom deraf att de vid den ifrågavarande tidpunkten rådande politiska förhållandena icke vore af beskaffenhet att utöfva något störande inflytande, denna utställning syntes komma att erbjuda rika ämnen till undervisning och upplysning samt till utredande af många, hos hvarje kulturfolk förekommande, frågor af större och allmännare vigt;

Kongl. Maj:ts Nåd. Proposition N:o 14.

samt att Kollegium vid sådant förhållande, och under förutsättning tillika att den nordiska industri- och konstutställning, som innevarande år kommer att ega rum i Köpenhamn och för deltagande hvori åtgärder å Sveriges sida redan blifvit vidtagna, icke skulle allt för mycket inskränka inhemska industri-idkares intresse för en redan nästpåföljande år inträffande utställning af vida större omfattning, ansåge sig böra i underdånighet tillstyrka nådigt bifall till den gjorda framställningen om nedsättande af en komité för att tillförsäkra den ifrågavarande utställningen deltagande från svenska utställares sida; varande slutligen af Kollegium i underdånighet yttradt att, ehuru svårigheter mötte att på förhand beräkna de utgifter svenska statsverket måste vidkännas, derest åt utställningen i Wien af svenska industri- och konstalster skulle gifvas den utsträckning, som egde rum vid de ofvan omförmälda två större utställningarne, likväl borde såsom gifvet antagas, att dessa utgifter icke kunde förslagsvis sättas lägre än de den sista af dessa utställningar eller den i Paris år 1867 hållna, enligt här ofvan lemnade redogörelse, medfört.

Hvad angår den väckta frågan om Sveriges deltagande uti ofvan omförmälda exposition i Wien, har det icke kunnat undfalla Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, att samfärdseln emellan Sverige å ena samt Österrike och Ungern å andra sidan till följd af de lokala förhållandena är i industrielt och merkantilt hänseende af vida mindre betydighet än den beröring af samma slag, som eger rum emellan Sverige å ena samt Danmark, Nord-Tyskland, Ryssland, England och Frankrike å andra sidan, och att ett deltagande å Sveriges sida uti nu ifrågavarande exposition icke kan antagas befrämja afsättningen af Sveriges produkter i lika hög grad som deltagandet i föregående verldsutställningar. Vid öfvervägande här af och med hänsyn jemväl till hvad Kommerce-kollegium anfört har Kongl. Maj:t funnit behovet för Sverige att underkasta sig de icke obetydliga uppoffringar, som ett värdigt deltagande i denna exposition måste medföra, icke vara så oafvisligt, som då fråga varit om att deltaga uti verldsutställningarne i London och Paris. Det lider dock intet tvifvel, att, om Sverige begagnade sig af tillfället att få vid expositionen framlägga prof på sina förnämsta naturalster, såsom malmer, stenarter, skogsprodukter och sädeslag, de vackraste resultaten af husslöjdens, fabrikernas och manufakturernas verksamhet samt undervisningsmateriel m. m., äfvensom uppvisa arbeten af utmärkte Svenske konstnärer, sådant skulle vara i flera hänseenden för fäderneslandet nyttigt samt bidraga till höjande af det berättigade anseende Svenska nationen åtnjuter såsom ett i odling och konst högt stående folk.

Såsom Kommerce-kollegium anmärkt, låter det sig icke göra att för närvarande med säkerhet beräkna beloppet af den kostnad, som ett värdigt deltagande

i expositionen skulle för staten medföra. Dock kan, på grund af den vid de två sednaste verdensutställningarne vunna erfarenhet, och med hänseende dertill att transporten för expositions-artiklar måste till Wien blifva dyrare än till London eller Paris, antagas, att denna kostnad icke komme att understiga 170,000 R:dr. En så dryg kostnad skulle icke kunna bestridas af de medel, hvilka Kongl. Maj:t för dylika ändamål har att anlita; och Kongl. Maj:t har ej heller, med afseende på den aflägsna expositionsorten, velat af Riksdagen äska de medel, som skulle sätta Sverige i tillfälle att genom utställda föremål deltaga uti den ifrågavarande expositionen; men det tillfälle, som genom samma exposition beredes, att vinna kännedom om de inom andra länder under sednare åren gjorda framsteg i industrielt och tekniskt m. fl. afseenden, bör likväl icke lemnas obegagnadt; och på det här af må kunna härflyta någon verklig eller mera betydande fördel, är nödigt att kännedom om det med afseende å fäderneslandets förhållanden nyttiga och lärerika, som vid expositionen kan vara att inhemta, blifver inom landet mera allmänt spridd. Det verksammaste medlet att befordra detta ändamål torde vara att, i likhet med hvad vid föregående verdensutställningar egt rum, af allmänna medel lemna understöd för att dels åt vissa lärare vid de tekniska undervisningsanstalterna i riket äfvensom åt andra, hvilka till följd af sina insigter eller eljest kunna anses utöfva en mera allmän inverkan på industriens utveckling, dels ock åt skicklige och redbare arbetare inom särskilda yrken bereda tillfälle att besöka ifrågavarande exposition. Såväl desse som de många Svenska industri-idkare och arbetare inom särskilda yrken, hvilka sannolikt komma att äfven utan dylikt understöd besöka expositionen, skulle det utan tvifvel lända till högst väsendtlig båtnad, om tillfälle beredes dem att, i mån af behof, på stället erhålla upplysningar och förklaringar af kunnige personer, hvilka haft tillfälle att på förhand taga kännedom om expositionens olika delar. Kongl. Maj:t anser derföre önskligt och nödvändigt, att vissa lämpliga personer undfå understöd af statsmedel för att begifva sig till Wien och, under det expositionen pågår, utgöra en svensk byrå, till hvilken resande svenske industriidkare kunna vända sig för erhållande af nödiga upplysningar samt anvisningar att finna hvad som för en hvar, med hänsyn till hans yrke, förtjenar största uppmärksamhet. En sådan byrå var på grund af Kongl. Maj:ts nådiga bref till Kommerce-kollegium den 21 Mars 1862 inrättad under sistnämnda års verdensutställning i London samt visade sig medföra dermed åsyftad fördel. Med ledning af den då vunna erfarenheten antager Kongl. Maj:t, att ett belopp af 20,000 riksdaler, afsedt för reseunderstöd åt de personer, hvilka, enligt hvad ofvan blifvit antydt, borde till båtnad för det allmänna sättas i tillfälle att genom besökande af nu ifrågavarande exposition i Wien utbilda kunskaper eller yrkesfärdighet, samt ett belopp af 10,000 riksdaler för inrättande af den ifrågaställda byrån torde vara, hvarje för sitt ändamål, tillräckligt; och vill Kongl. Maj:t fördens skull föreslå Riksdagen att till utgående under

år 1873 ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af tretio tusen riksdaler, hvaraf 20,000 riksdaler skulle, på sätt och under vilkor Kongl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, utdelas såsom understöd åt vissa lärare vid de tekniska undervisningsanstalterna i riket, andra personer, hvilka till följd af sina insigter eller eljest kunna anses utöfva mera allmän inverkan på industriens utveckling, samt skicklige och redbare arbetare för att såmedelst sätta dem i tillfälle besöka 1873 års exposition i Wien, men 10,000 riksdaler skulle, i mån af behof, användas till inrättande af en svensk byrå derstädes, till hvilken under expositionen resande svenske industriidkare och arbetare kunde vända sig för erhållande af nödiga upplysningar och anvisningar att finna hvad som för en hvar, med hänsyn till hans yrke, förtjenar största uppmärksamhet.

De ärendet rörande handlingar skola vederbörande Utskott tillhandahållas.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbägen.

CARL.

Axel Bergström.

*Utdrag af Protokollet öfver civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen, i Stats-Rådet på Stockholms Slott den 2 Fe-
bruari 1872.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena, Grefve *von Platen*,
Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre *Leijonhufvud*,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström och
Friherre *Alströmer*.

Slutligen uppläste Departements-chefen, Statsrådet *Bergström* till justering särskilda, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts denna dag, uppå Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande, fattade beslut, uppsatta förslag till Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

a) om anvisande af anslag till reseunderstöd för besökande af internationela expositionen i Wien år 1873, jemte andra dermed sammanhängande behof;

b) -----

Och täcktes Hans Maj:t Konungen, enligt Stats-Rådets underdåniga hemställen, i nåder gilla berörda förslag samt befalla att, i öfverensstämmelse dermed, nådiga propositioner, af det innehåll bilagorna till detta protokoll utvisa, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
W. Th. Strokirk.